

FIȘA DISCIPLINEI

Istoria artei universale II: Romanic și Gotic

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Istorie Medievală, Premodernă și Istoria Artei
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Istoria artei
1.7. Forma de învățământ	Licență. La zi

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Istoria artei universale II: Romanic și Gotic			Codul disciplinei	HLR1209
2.2. Titularul activităților de curs	CS II Dr. Ciprian Firea				
2.3. Titularul activităților de seminar	CS II Dr. Ciprian Firea				
2.4. Anul de studiu	I	2.5. Semestrul	2	2.6. Tipul de evaluare	E
				2.7. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	5	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar/ laborator/ proiect	3
3.4. Total ore din planul de învățământ	70	din care: 3.5. curs	28	3.6 seminar/laborator	42
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					25
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					25
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					26
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					2
Alte activități					2
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				78	
3.8. Total ore pe semestru				150	
3.9. Numărul de credite				6	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	nu este cazul
4.2. de competențe	nu este cazul

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	• Pentru buna desfășurare a cursului sunt necesare conexiune internet, proiecție prin videoproiector/ecran/tabla inteligentă; headset VR; pentru calitatea proiecției sunt obligatorii mijloace de blocare a luminii naturale (jaluzele, draperii opace).
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	• Pentru buna desfășurare a cursului sunt necesare conexiune internet, proiecție prin

videoproiector/ecran/tabla inteligentă; headset VR; pentru calitatea proiecției sunt obligatorii mijloace de blocare a luminii naturale (jaluzele, draperii opace).

6.1. Competențele specifice acumulate¹

Competențe profesionale/esențiale	• Prezentarea orală și scrisă, în limba programului de studii și/sau într-o limbă de circulație internațională, a cunoștințelor de specialitate. • Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate specific istoriei artei, a termenilor tehnici și a conceptelor de bază din domeniul istoriei artei. • Familiarizarea cu terminologia și metodele specifice studierii artei medievale europene (stilurile romanice și gotice) și cu literatura de specialitate aferentă. • Capacitatea de analiză a documentului vizual, corelat cu alte tipuri de surse; • Spirit critic
Competențe transversale	• Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență a sarcinilor trasate, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. • Aplicarea tehnicilor de relaționare în grup și de muncă eficientă în echipă, cu asumarea de roluri diverse. • Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare, conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue. • Etica profesională

6.2. Rezultatele învățării

Cunoștințe	Studentul cunoaște: caracteristicile generale ale stilurilor romanice și gotice, unele trăsături ale variantelor regionale ale acestora (Franța, Anglia, Spania, Italia, Germania, Europa centrală etc.), principalele clase și categorii de obiecte arhitecturale și artistice, unele noțiuni de iconografie creștină, principalii promotori (artiști și patroni deopotrivă – atunci când se cunosc) ai artei în epocile studiate,
Aptitudini	Studentul este capabil să compare diferitele stiluri și să le așeze în evoluția lor, să integreze monumentele, obiectele de artă în contexte istorice și culturale cu un anumit grad de particulare (ex.: artă imperială/ regală/monarhică, artă religioasă/ ecleziastică, artă civică/orășenească etc.).
Responsabilități și autonomie	Studentul are capacitatea de a lucra independent pentru a redacta referate, mici studii de caz și prezentări pe baza bibliografiei și a resurselor online (puse la dispoziție sau pe care le descoperă singur).

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Cursul își propune să-i familiarizeze pe studenți cu principalele fenomene artistice din Europa medievală (începând de la finalul antichității, dar mai ales de pe la 800 și până către 1500). Abordarea este diacronică, pe epoci mari (pre-romanul – arta carolingiană și arta ottoniană – romanul și goticul) și teritorială (Franța, Germania, Italia, Spania, Anglia, Europa Centrală), subliniind identitățile locale și schimburile între teritorii (și chiar schimburile cu regiuni mai îndepărtate (Bizanțul, Caucazul, Orientul Apropiat). Se va pune accent deosebit pe observarea și recunoașterea trăsăturilor formale /stilistice ale monumentelor și operelor de artă și învățarea principalelor elemente ale limbajului vizual specific. De asemenea, cursul are în vedere contextualizarea creației artistice prin abordarea tematică: artă și funcțiune (artă și liturghie, cultul sfinților, arta și scenografia puterii, devoțiune medievală etc.); artă și societate (comanda artistică și patronaj); creatorii artei (<i>artifexes</i>). Pentru dobândirea culturii vizuale necesare se vor face proiecții la modul intensiv, cu material ilustrativ de cea mai înaltă calitate, incluzând aici și imersarea în realitatea virtuală a monumentelor și operelor prin căști VR și aplicații digitale specifice.
7.2 Obiectivele specifice	• Familiarizarea cu un repertoriu de opere (de la monumente de arhitectură și până la obiecte de artă decorativă) create într-o pluralitate de stiluri specifice artei medievale și în diferite regiuni (Franța, Germania, Italia, Spania, Anglia, Europa Centrală) • Dobândirea deprinderilor de a observa și analiza din punct de vedere vizual monumentele medievale • Descrierea acestora cu un limbaj de specialitate adecvat, capacitatea de a analiza comparativ operele studiate cu altele (mai mult sau mai puțin asemănătoare) și plasarea lor în contexte (artistice, culturale și de civilizație) mai largi.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. De la Constantin cel Mare la Carol cel Mare (cca. 300-750). Sursele artei medievale europene	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
2. Arta carolingiană (cca. 750-900)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
3. Arta ottoniană (cca. 920-1020)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
4. Începutul artei romanice. Romanicul german și francez. Cluny	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
5. Variante regionale ale romanicului. Italia.	Prelegere participativă,	

Romanicul spaniol și pictura romanică	expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
6. Goticul. (I). Caracteristicile artei gotice. Goticul francez 1.	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
7. Goticul (II) Goticul francez 2	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
8. Goticul (III). Goticul englez și cel german	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
9. Praguri, treceri, bariere: căi de comunicare a sacrului în bisericile din Orient și Occident	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
10. Pictura gotică (sec. XIII-XV)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
11. Sculptura gotică: de la pietrarii catedralei din Chartres la Veit Stoss	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
12. Patronajul în arta medievală (romanice și gotice)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
13. Artifex: Artiștii evului mediu	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
14. Un mileniu de artă europeană	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	

Bibliografie orientativă curs

Rolf TOMAN (ed.), Romanesque. Architecture. Sculpture. Painting, Könemann, 1997.
Rolf TOMAN (ed.), The Art of Gothic. Architecture. Sculpture. Painting, Könemann, 2004.
Alain ERLANDE-BRANDENBURG, Catedrala, Meridiane, 1993.
Colum HOURIHANE (ed.), The Routledge Companion to Medieval Iconography, 2017
Paul FRANKL, Gothic Architecture, Yale Univ. Press, (ed. revizuită de Paul CROSSLEY) 2000.
Conrad RUDOLPH (ed.), A Companion to Medieval Art, Wiley Blackwell, 2019
Andrew MARTINDALE, Gothic Art, Thames and Hudson, 1994.
Kenneth John CONANT, Carolingian and Romanesque architecture (800-1200), Yale Univ. Press, 1993.
Truus VAN BUEREN (ed.), Care for the Here and the Hereafter: Memoria, Art and Ritual in the Middle Ages, Brepols, 2005.
John BECKWITH, Early Medieval Art, Praeger Pub., New York, 1964.
Dany SANDRON, Andrew TALLON, Notre Dame Cathedral. Nine Centuries of History, The Pennsylvania University Press, 2020.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Introducere în istoria artei medievale	Prezentarea temelor și	

europene. Prezentarea tematicii de seminar si a metodelor de evaluare. Discutarea și împărțirea temelor pentru referate	subiectelor ce urmează a fi discutate în desfășurarea cursului, prezentarea cerințelor și obiectivelor minimale de atins de către studenți, precum și a criteriilor și metodelor de evaluare.	
2. Despre „iconografia arhitecturii medievale” sau „retorica arhitecturală”; Topografiile sacralului și puterii în antichitatea târzie și evul mediu.	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
3. Aachen – cadrul manifestării puterii și Sankt Gallen – comunitatea monastică ideală. Renașterea carolingiană.	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
4. Scriptoriile ottoniene. Bernward von Hildesheim	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
5. Arta bisericilor de pelerinaj. Portalul romanic și iconografia sa. Relicvele ca generatoare de spațiu arhitectural și program vizual	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
6. Imaginea sacră în perioada romanului și la începutul goticului: aspect și funcționalitate în context liturgic	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
7. Saint-Denis, Abatele Suger și începuturile goticului european	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	Tur virtual în abația/basilica de la Saint Denis
8. Catedrala gotică: de la construcție la instituție și funcționalitate (diferite studii de caz). Arhitecții goticului (Villard de Honnecourt). Tururi virtuale (cu căști VR) în catedralele goticului francez (https://mcid.mcah.columbia.edu/art-atlas/mapping-gothic/map)	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz. Vizite virtuale individuale (cu ajutorul căștilor VR și a resurselor online) în marile catedrale ale goticului din Franța și Anglia.	Tururi virtuale în catedralele-studii de caz (Amiens, Chartres, Reims, Laon, Canterbury, Durham Wells, etc.)
9. Organizarea interioară a bisericilor gotice: letnerul și elemente de micro-arhitectură	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
10. Interacțiunea dintre artă și liturghie în bisericile gotice. <i>Les Saintes Chapelles</i> ale Europei gotice	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	Tur virtual în Sainte Chapelle de la Paris
11. Vitraliul gotic. Pictura de carte. Arta decorativă a goticului	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră, dialogul, discutarea altor studii de caz	
12. Arta medievală și <i>memoria</i> . Patronajul feminin.	Expunerea individuală a referatelor, dezbateră,	

	dialogul, discutarea altor studii de caz	
13. Biografii artistice: studii de caz	Expunerea individuală a referatelor, dezbaterile, dialogul, discutarea altor studii de caz	
14. Discuții finale, pregătirea examenului	Dezbaterile, dialogul, concluzii finale	

Bibliografie orientativă seminar:

Richard KRAUTHEIMER, Introduction to an 'Iconography of Medieval Architecture', în *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 5, (1942) 1–33, reprinted in: *Studies in Early Christian, Medieval and Renaissance Art* (1969) 115–150.

Jelena BOGDANOVIĆ, The rhetoric of architecture in the Byzantine context: The case study of the Holy Sepulchre, în *Zograph*, 38, 2014, p. 1-21.

Elizabeth VALDEZ DEL ÁLAMO, The iconography of Architecture, în Colum HOURIHANE (ed.), *The Routledge Companion to Medieval Iconography*, 2017 (cap. 27).

Janet L. NELSON, Aachen as a place of power, în M. de JONG, F. THEUWS (eds.) *Topographies of Power in the Early Middle Ages*, Brill, 2001, p. 217 sq.

Hendrik W. DEY, *The Afterlife of the Roman City. Architecture and Ceremony in Late Antiquity and in the Early Middle Ages*, Cambridge Univ. Press, 2015.

The Encyclopedia of Visual Art, Volume 3, 1983, p. 391 sq.; 399 sq.; 533 sq.; 545 sq.

Marcello ANGHEBEN, La théophanie du portail de Moissac. Une vision de l'Église céleste célébrant la liturgie eucharistique, în *Les Cahiers de Saint-Michel de Cuxa*, XLV, 2014 (Le portail roman), p. 61-83.

Manuel CASTIÑEIRAS, The Romanesque Portal as Performance, în *Journal of British Archaeological Association*, 2015

Klára Doležalová, Ivan Foletti (eds.), *The Notion of Liminality and the Medieval Sacred Space (Convivium Supplementum 3)*, 2020.

J. KROESSEN, M. SUREDA, M. LEEFLANG, *North & South. Medieval Art from Norway and Catalonia (1100-1350)*, 2019.

William J. DIEBOLD, *Word and Image. An Introduction to Early Medieval Art*, Routledge 2018.

Selected works of abbot Suger of Saint Denis (Richard CUSIMANO, Eric WHITMORE Eds.), Washington DC, 2018.

Jean WIRTH, Villard de Honnecourt, architecte du 13e siècle, Droz, 2015.

Achim TIMMERMAN, *Real Presence: Sacrament Houses and the Body of Christ, c. 1270-1600*, Brepols, 2009.

Jacqueline E. JUNG, *The Gothic Screen. Space, Sculpture, and Community in the Cathedrals of France and Germany (ca. 1200-1400)*, Cambridge, 2013.

Eric PALAZZO, Imaginile rituale: „locuri” de comunicare a sacralului?, în *Ars Transsilvaniae*, 2008.

Eric PALAZZO, Relics, Liturgical Space, and the Theology of the Church, în Martina BAGNOLI, Holger A. KLEIN, C. GRIFFITH MANN [et al.], *Treasures of heaven: saints, relics, and devotion in medieval Europe*, The British Museum Press, 2011, p. 99-109.

Eric PALAZZO, Art and Liturgy in the Middle Ages, în Conrad RUDOLPH (ed.), *A Companion to Medieval Art*, Wiley Blackwell, 2019, p. 759-777.

E. CARSON PASTAN, B. KURMANN-SCHWARZ (eds.), *Investigations in Medieval Stained Glass. Materials, Methods, and Expressions*. Brill, 2019

Ciprian FIREA, Cap. "Retablul european: câteva repere metodologice", în idem, *Polipticele medievale din Transilvania: artă, liturghie, patronaj*, Mega, 2016, p. 16-30.

Enrico CASTELNUOVO, *Artifex bonus. Il mondo dell'artista medievale*, Laterza, 2004.

Catherine E. KING, Lay Patronage and Religious Art, în Allyson M. POSKA, Jane COUCHMAN and Katherine A. MCIVER (eds.), *The Ashgate Research Companion to Women and Gender in Early Modern Europe*, London and New York, 2013.

Resurse online:

<https://mcid.mcah.columbia.edu/art-atlas/mapping-gothic/map>

<https://www.monestirs.cat/monst/cmonestir.htm>

<http://closertovaneyck.kikirpa.be/>

<http://boschproject.org/>

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Cunoștințele, abilitățile și competențele acumulate în cadrul acestei discipline constituie elemente de bază absolut necesare în activitățile legate de cunoașterea, cercetarea, promovarea, evaluarea, protejarea și valorificarea operelor de artă și a monumentelor din perioada medievală (stilurile romanice și gotice).

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Examen	Oral	60%
10.5 Seminar/laborator	Prezentarea cel puțin a unui proiect în cadrul seminarului	Prezentare orală cu suport vizual (PPT)	25%
	Redactarea unui referat cu bibliografie și aparat critic		15%
10.6 Standard minim de performanță			
- Minim 75% prezență la seminar - Nota 5 (cinci) la examinarea orală, constând în recunoașterea, descrierea și contextualizarea corectă a celor mai importante monumente și opere de artă europeană din perioada studiată (cca. 800-1500).			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

							
Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							
							

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Data completării:
21.X.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

Data avizării în departament:
...

Semnătura directorului de departament

.....